

חייב קריאת המגילה ביום ובלילה

מגילה ד.

ואמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים כ"ב) 'אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דמיה לי'.
 כבוד מינה: למקרייה בלילה, ולמינתנא מהניתין דידה ביממא. - אמר להו רבי ירמיה:
 לדידי מיפרשא לי מינה דרבי חייא בר אבא: כגון דאמרי אינשי: אנבור פרשתא דא
 ואתנייה.
 איתמר נמי, אמר רבי הלכו אמר עולא ביראה: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה
 ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים ל"ו) 'למען יזמרך כבוד ולא ידם ה' אלהי לעולם אודך'.

אסתר, ט'

וכח (והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר
 ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים ונקרם לא יסוף מזרעם: ס
 ולא לקום את ימי הפורים האלה בזמניהם...

אשכול (הלכות פורים, ט'):)

ואילו לא מרבינן לילה, הוה אמינא מקרא 'והימים האלה נזכרים ונעשים' - ימים
 ולא לילות, כדממעטינן מכן שמונת ימים - ביום ולא בלילה, ואנרינן נמי, סעודה
 פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובה, מאי טעמא? 'ימי משתה ושמחה' ובדוכתי
 טובא אנרינן 'נזכרים ונעשים' דאתקשו זכירה לעשייה, ועשייה ביממא הוא. ותנן
 נמי: כל היום כשר לקריאת מגילה ולקריאת הלל וכו', וכל הלילה כשר לקצירת
 העומר... ולא תני 'כל הלילה כשר לקריאת המגילה', משום דלאו עיקר קריאתה
 בלילה, לא תני לה.

משנה במגילה כ:

כל היום כשר לקריאת המגילה ולקריאת ההלל, ולהקיעת שופר, ולנטילת לולב,
 ולהפלת המוספין, ולמוספין, ולוידוי הפרים, ולוידוי מעשר, ולוידוי יום הכפורים,
 לסמיכה, לשחיטה, להנפה, להגשה, לקביעה, ולהקטרה, למליקה, ולקבלה, ולהזיה,
 ולהשקיית כוטה, ולעריפת הענלה, ולטהרת המצורע.
 כל הלילה כשר לקצירת העומר, ולהקטר חלבים ואברים. זה הכלל: דבר שמצותו ביום
 - כשר כל היום. דבר שמצותו בלילה - כשר כל הלילה.

ואמר ר"י בן לוי חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר (תהלים כב) אלהי אקרא זמם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי. היה אוטר רבינו תם ז"ל אף על פי שבירך זמן בלילה חוזר ומברך זמן אף ביום העיקר קריאתה הוי ביום יותר מבלילה... וגם עיקר פרסוטי ניסא הוא ביום בזמן משתה ושמהה וכתנות לאביונים וכסלוח מנות ... ועוד שבני הכפרים שהיו מקדימין ליום הכניסה מסתמא ביום היו באים לשמוע את המגילה כשבאין לשמוע קריאת התורה אלכא שעיקר קריאתה ביום...

שר"ת בנין שלמה, ח"א סימן נ"ח

ועוד נ"ל הוא העיקר למעניד רבוסן המסנה ערין לא היה התקנה לקרות המגילה גם בלילה, והא במגילה לא החזר רק ימים, דק רבימי ריביל (מגילה ה. א. ו, א) התקנו שיהו קורין גם בלילה וסמכו אקרא ואלהי אקרא זמם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי. ודוע ולא החזר בשום רוכתא כמסנה קריאת המגילה של לילה, דלגבי קריאת המגילה של יום תגן רכל היזם כשד לקריאת המגילה, ובעי ליה לסתני נמי רכל הלילה כשד לקריאת המגילה של לילה, ועוד דתגן רכל הלילה כשד לקצידת העומר, וסקשתין רכל לאתויי מאי ומתוציגין דאתא לאתויי אכילת פסחים ודלא כד"א בן עזריה. ולכאורה מאי דחזקו לאוקמי ודלא כד"א בן עזריה לוקמי דבא לאתויי קריאת המגילה של לילה. אלא ודאי ודלא נתקנה בסמן המסנה כללי.

ובזה נתיישב כמה שהעיד הר"ן בריש מגילה דהאיך עשו הכפרים במגילה של לילה, דחזק ליישב בשני תירוצים עיין עליז. ואכן לפי משיכ לקי"מ רבוסן המסנה לא תקנו כלל. ובימי ריביל דחזקו כן י"ל דס"ל כחכמים רבוה"ז אין קורין אותה אלא בזמנה, והא מתני אוקימנא כיחידאה וכדאמר ר"י שם חזו וכרי ריע סתימתאה. והלכך לא חקר הגמ"ל כלל בזה דהיאך עשו הכפרים במגילה של לילה. ואל תשיבני מהשי"ס

שר"ת נודע ביהודה (קמא, אר"ח סימן מ"א):

שאלה: אם המולד של ר"ח אדר היה בער"ח ואז כלה זמן קידוש לבנה כפורים באופן שליל י"ד שהוא ליל קריאת המגילה היא לילה אחרון שיכולים לקדש הלבנה ואם לא קדשוהו בו בלילה עבר הוסיף. ולא נראית הלבנה כל אותן הימים

ובליל י"ד באמצע קריאת המגילה נתפורו העבים וזרחה הלבנה אם יש להפסיק באמצע קריאת המגילה לקדש הלבנה כי אולי אם ימהינו עד סוף הקריאה תתכסה בעבים...

ואין לוטר דהא דתדיר ושאינו תדיר קודם היינו בשניהם דרבנן או שניהם דאורייתא נשא"כ קידוש הלבנה ומקרא מגילה דקידוש לבנה לגמרי דרבנן ומגילה הוא מ"ע דדברי קבלה ועדיף מדרבנן וא"כ אף דקידוש לבנה תדיר מ"מ יש להקדים מגילה. נלע"ד דקריאת הלילה לאו מ"ע דדברי הקבלה רק קריאת היום דמגילה ימים נזכרים ונעשים כתיב ולא לילות. ועיין בתוס' בדף ד' ע"א בד"ה חייב וכו' ומה שאמרו חייב לקרות בלילה היינו מצוה דרבנן אבל לא נרמז במגילת אסתר...

ונשוב לדברינו להקדים קידוש הלבנה משום תדיר ועוד המגילה ודאי לא יעבור הזמן והלבנה עכ"פ יש ספק שמה התכסה בעבים... וכן אני נוהג כנה פעמים לקדש הלבנה קודם תפלת מעריב.

טורי אבן (מגילה ד. ד"ה כגון).

תוס' (מגילה ד. ד"ה חייב):

חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום - אומר ר"י דאף על גב דמברך וזמן בלילה חוזר ומברך אותו ביום דעיקר פרסומי ניסא הוי בקריאה דימנא וקרא נמי משמע כן דכתיב ולילה ולא דופיה לי כלומר אף על גב שקורא ביום חייב לקרות בלילה והעיקר הוי בימנא כיון שהזכירו הכתוב החילה וגם עיקר הסעודה בימנא הוא כדאמר לקמן (דף ז:): דאם אכלה בלילה לא יצא י"ח והכי נמי נשמע מדכתיב נזכרים ונעשים ואיהקש זכירה לעשייה נה עיקר עשייה בימנא אף זכירה כן.

רמב"ם (מגילה, פ"א, ה"א וה"ג):

הלכה א

קריאת המגילה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים, והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים...

הלכה ג

מצוה לקרות את כולה, ומצוה לקרותה בלילה וביום, וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום, ומברך קודם קריאתה בלילה שלש ברכות ואלו הן: בא"י אמ"ה אשר קב"ו על מקרא מגילה, בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם וזכרונם וזכרון הזה, בא"י אמ"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו.

שו"ע (תרצ"ב, א):

הקרא את המגילה מברך לפניו ג' ברכות: על מקרא מגילה, ושעשה נסים, ושהחיינו; וכיום אינו חוזר ומברך: שהחיינו.
גה: וי"א דאף ביום מברך: שהחיינו (טור בשם ר"ת והרא"ש והמגידו, וכן נוהגין בכל מדינות אלו.

ביאור הלכה, תרצ"ב, א, ד"ה ושהחיינו

ושהחיינו - עיין מ"ב סק"א מה שכתבנו די"א דראוי לברך וכו' הוא נמור וקציעה שהשיג על המ"א וז"ל ולא ידעתי מה בכך שהוא דבר נהוג והלא בלאו מצות שילוח מנות וסעודה ראוי לברך וזמן על היום ואף שהוא מדברי קבלה צריך חווק כשל תורה ויותר ביחוד מפני הקפו של נס שהיה בו וכיון דזומן לזמן קאתי הרי הוא לענין זה ככל מועדי ד' שמברכין עליהן זמן וזמן לא בעי כוס דהלכתא אומרו אפילו בשוק ויוה"כ שאין בו אכילה ושתייה אלא שבייתה ומנוחה אעפ"כ מברכין אותו וכו' ונסיים שם דשפיר הוא לכתחלה לזמן דלית ליה מגילה למסמך זמן אכוס דסעודה עכ"ל ובאנת לפי סברתו שיברך זמן על עצם היום מפני תקפו של נס שהיה בו א"כ היה לו לברך ג"כ ברכת שעשה נסים ובאנת מצאתי במאירי של שבת לענין חנוכה [וה"ה בענינינו לענין פורים] וז"ל מי שאין לו להדליק ואינו במקום שאפשר לו לראות י"א שמברך לעצמו שעשה נסים ושהחיינו בלילה א' ושעשה נסים בכל הלילות והדברים נראים עכ"ל וגם על עצם תמיהתו שמתמה על המ"א והלא בלאו מצות שילוח מנות וכו' ראוי לברך זמן על היום וכו' לא אדע דאפשר דגם המ"א מודה לזה אלא שהוא מירי שכלילה היה לו מגילה ובירך או שהחיינו ומגילא יצא על עצם הזמן [ונמה שמצד הפמ"ג דלדעת המחבר יוצא בברכת שהחיינו דלילה על משלוח מנות וסעודה דיום לא נהירא וגם ריהטא דלישנא דמ"א לא משמע כן] אלא דביום לא היה לו כלל אפשר דגם הוא מודה. אח"כ מצאתי בברכי יוסף וז"ל אם אין לו מגילה יברך שהחיינו אך לא יברך ברכת שעשה נסים וברכת הרב את ריבנו [ר"י מלכו] אבל האחרונים כתבו דגם שהחיינו לא יברך עכ"ל ולא אדע באיזה אחרונים מצא ד"ו לבד ממ"א וא"ד שהעתיקו ומהם אין ראיה כנו שכתבנו וצ"ע למעשה ועיין לעיל בסימן תרע"ו בשעה"צ אות ג':

אור שמח, מגילה, פ"א, ה"ז:

נראה משום דעיקר כהן שנויא דקריאתה זו הלילה, כמו שכתב רבינו לקמן פ"ג ה"ו, ואם כן, ביום י"ד חייב יחיד לקרותה מפני חיוב ההלל, שאפילו יחיד גומר אותה רק בלילה, סבר רב אסי דאין קורין אפילו בזמנה ביחיד, משום דחובת הלל ליכא בלילה וברור.

וכל אלו שמקדימין וקוראין קודם י"ד וכו' בפחות מעשרה...
ופשט השמועה לרב רסי גם בזמנה אין קורין אותה בפחות מעשרה, דהוי כמו שלא בזמנה. ומה שהקשה הר"ה אמאי לא תני להא בהדי הנך דאין עושין פחות מעשרה?